

Невельська-Гордєєва Олена Петрівна, кандидат філософських наук,
доцент, доцент кафедри філософії, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: neveelena@gmail.com
<https://ORCID ID: 0000-0002-4183-6379>

Карнаушенко Софія Дмитрівна, курсант групи 05-21-01
Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України,
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна
e-mail: sofya.karnaushenko@gmail.com

ЛОГІЧНА СУТНІСТЬ АБДУКЦІЇ ЯК МЕТОДУ ПОБУДОВИ ВЕРСІЙ

Статтю присвячено дослідженню основних моментів застосування абдукції. Абдукцію Ч. Пірса намагаються трактувати як логічне міркування, яке відповідає за створення пояснювальних гіпотез. Абдукція – пошук окремого фактору, що пояснює причину явища. Процес абдукції складається з трьох етапів: результат – причина – пояснення. Аналіз художніх творів показує, що ряд міркувань, які традиційно розглядалися як дедуктивні, виявляються абдукцією. Абдукція недостатньо застосовується, бо залишається невідомою як фахівцям-практикам, так і науковцям.

Ключові слова: абдукція, метод, умовивід, структура методу, гіпотеза.

Постановка проблеми. Уже з часів античності активно досліджувались методи пошуку істини. Однак абстрактні умогляди античної натурфілософії не ґрунтувалися на реальних спостереженнях, а силогістична логіка Арістотеля дозволяла робити умовиводи тільки від загальних тверджень до окремих випадків. Тим часом при дослідженні природи доводиться робити умовиводи саме від часткових суджень до загальних. Якраз це стало поштовхом для Френсіса Бекона активізувати розробку індуктивної логіки. Філософ вважав, що силогістика Арістотеля недостатня для вивчення природи, а саме індуктивна логіка допоможе відкриттю нових істин у природознавстві. На жаль, Ф. Бекон переоцінив значення індуктивної логіки.

У середині ХІХ ст. британський філософ Джон Стюарт Мілль удосконалив припущення Френсіса Бекона, аби використовувати їх для відкриття причин –

них законів. Згодом стало зрозуміло, що за допомогою цього методу можна було встановлювати лише найпростіші причинні закони, які виражають регулярні, емпіричні, спостережувані зв'язки між явищами та їх властивостями. Розкриття ж глибоких внутрішніх зв'язків вимагає звернення до теоретичних понять і сміливих гіпотез. Філософи XIX ст. прийшли до думки, що не існує ніякого логічного шляху переходу від емпіричних фактів до теоретичних законів. Одне, що може слугувати для відкриття таких загальних за формою і глибоких за змістом гіпотез, – це регулярне спостереження, експерименти і практика. Через це у другій половині XIX ст. почалася критика індуктивної моделі наукового відкриття.

У кінці XIX ст. американський філософ Чарльз Сандерс Пірс розробив метод побудови пояснювальних гіпотез – абдукцію. Вчений уважав себе понад усе логіком, але логіка в його розумінні включала чимало з того, що тепер належить до епістемології та філософії науки. З іншого боку, Пірс розглядав логіку як складову частину нової, започаткованої ним, галузі досліджень – семіотики. Як казав Чарльз Сандерс Пірс, його особисте відкриття – це процес формулювання пояснювальних гіпотез, абдукції, тобто зв'язку між поняттями «випадок» і «правило». Також Ч. Пірс думав, що весь всесвіт сповнений знаків, їх представлень і вагомих відношень. Обстоював судження, що думка вимагає часу, а будь-яка думка є знаками або знаковими процесами, такими як процес дослідження. Філософ вважав, що логіка є формальною семіотикою, формальним дослідженням знаків у найширшому сенсі, не тільки штучних, символічних або вигаданих знаків, а й тих, що вказують на щось, наприклад реакцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значна частина творчої спадщини Чарльза Сандерса Пірса представлена у вигляді неопублікованих за його життя рукописів, інтерес до детального вивчення яких прокинувся ближче до середини XX ст. Логічні дослідження абдукції широко популяризуються останні 20 років: після рафіновано наукових суто теоретичних робіт в академічних монографіях (наприклад, [1]) відомості про абдукцію поступово почали з'являтися у підручниках: спочатку лише як згадка (наприклад, як у [2]), а останніми роками абдукції присвячено повноцінні розділи [3; 4].

У літературі є різноманітні визначення цього поняття, наприклад: абдукція – правдоподібний висновок від часткового до часткового [5, с. 13], але такий хід думок притаманний для аналогії [6]. Деякі філософи розглядають абдукцію як умовивід, що орієнтований на найкраще пояснення [7, с. 5]. Дослідники штучного інтелекту розглядають абдукцію в одному контексті як звернений *modus ponens* умовно-категоричного силогізму, в іншому контексті – як висновок до причини чогось, у ряді випадків – як генерування пояснення для всього, що ми бачимо навколо нас [8, с. 419]. Абдукцію Ч. Пірса

намагаються трактувати як логічне міркування, тобто пізнавальну процедуру, що здійснює створення нових гіпотез; її не можна віднести ні до галузі стратегій, ні до теорії питань та відповідей, її некоректно ототожнювати із самою гіпотезою [7]. Пірс відбиває хід цього умовиводу за допомогою логічної схеми, яку не зовсім уточнює [9].

Формулювання цілей. Мета роботи полягає у висвітленні логічної сутності методу абдукції, з'ясування її особливостей, дослідженні природи її функціонування.

Виклад основного матеріалу. У філософії відомі традиційні теорії, що розкривають природу істини: 1) кореспондентна теорія – істина як відповідність, 2) когерентна теорія – істина як злагода, 3) прагматична теорія – істина як користь [10, с. 20]. Витоки цих трьох теорій істинності можна побачити вже в Арістотеля, який розділив істинність на складові трьох предметних областей аргументації: доказову (сувору відповідність), діалектичну (когерентна взаємопов'язаність суперечливих позицій, що доводить і спростовує), і риторичну (прагматична переконливість) [11, с. 95]. Для всіх трьох теорій абдукція є важливим методом пошуку істини.

Абдукція – пошук окремого фактору, що пояснює причину явища. Ч. Пірс описує абдукцію як силлогізм. Наприклад, спостерігається несподіваний факт В, який виникає внаслідок фактору А. Якщо А є істинним, то цілком очікувано, що й В є істинним. Факт В є істиною; з цього робимо висновок, що А є істиною. Вважаємо, що В за умови, що А є істиною – застосуванням абдукції. Це слугує для розуміння успішній діагностики. Крім того, необхідний взаємозв'язок між поняттями «випадок» і «правило», що усвідомлюється під час дослідження [12, с. 364–365].

Наведена схема – це схема зворотної форми умовно-категоричного силлогізму. Однак, з точки зору традиційної формальної логіки, застосування зверненого *modus ponens* умовно-категоричного силлогізму неприйнятне.

Умовно-категоричний силлогізм – це дедуктивний умовивід, у якому один з засновків є судженням умовним, а другий засновок і висновок – категоричними. Цей умовивід має два правильні модуси: ствердний та заперечний. Ствердний модус:

1. Якщо є наявність заборгованості зі сплати аліментів, що сукупно перевищує суму платежів за 6 місяців, то закон встановлює можливість накладання нових обмежень на неплатників аліментів щодо: виїзду за межі України; користування зброєю; полювання; участі у прийнятті рішення про виїзд дитини за кордон.

2. Громадянин Б. має заборгованість зі сплати аліментів, яка перевищує суму платежів за 6 місяців.

Отже, на громадянина Б. за законом встановлена можливість накладання нових обмежень як на неплатника аліментів щодо: виїзду з межі України; користування зброєю; полювання; участі у прийнятті рішення про виїзд дитини за кордон.

Відомо, що умовне судження складається з двох простих: антецедента і консеквента. Наведені силіогізми будуються від ствердження підстави (у другому засновку) до ствердження наслідку (у висновку):

$$\frac{a \rightarrow b, a}{\Rightarrow b}.$$

Така структура умовно-категоричного силіогізму називається стверджуючим модусом, тобто *modus ponens*, тому що він будується від ствердження підстави до ствердження наслідку. Теоретично можна було б уявити, що існують ще три модуси:

$$\frac{a \rightarrow b, b}{\Rightarrow a} \quad \frac{a \rightarrow b, \sim a}{\Rightarrow \sim b} \quad \frac{a \rightarrow b, \sim b}{\Rightarrow \sim a}.$$

Перший з цих модусів будується від ствердження наслідку (у другому засновку) до ствердження підстави (у висновку). Якщо складне судження умовне, а не еквівалентне, то наслідок може впливати з різних підстав – на громадянина Б. за законом встановлена можливість накладання нових обмежень, але це може бути з підстав: несплачений штраф, відкрите кримінальне провадження тощо. Тому цей модус помилковий.

Наступний модус будується від заперечення підстави до заперечення наслідку. В умовному судженні наслідок може впливати з різних підстав, тому заперечення підстави ще не свідчить про те, що наслідок не є реалізованим. Тому і цей модус помилковий.

Останній же, заперечний модус – *modus tollens*, будується від заперечення наслідку до заперечення підстави і є правильним.

В абдукції ми маємо висновок. Цей наслідок може впливати з різних підстав. Завдання абдукції – знайти всі можливі підстави, проаналізувати їх та обрати найадекватнішу підставу даній ситуації.

В умовно-категоричному силіогізмі можлива помилка, яка називається псевдопричинним зв'язком: якщо події слідуєть одна за одною, то може здаватися, що вони пов'язані причинно-наслідковою зв'язкою, хоча це не завжди так. Якщо в першому засновку стоїть еквівалентне судження (подвійна імплікація), то це свідчить на користь того, що тільки з однієї підстави може впливати такий наслідок, і для такого наслідку інших підстав не існує. У цьому разі всі 4 можливі модуси будуть для нього спроможні:

$$\begin{array}{cccc} 1. a \Leftrightarrow b & 1. a \Leftrightarrow b & 1. a \Leftrightarrow b & 1. a \Leftrightarrow b \\ 2. a & 2. b & 2. \text{не } a & 2. \text{не } b \\ \Rightarrow b & \Rightarrow a & \Rightarrow \text{не } b & \Rightarrow \text{не } a. \end{array}$$

Наприклад:

1. Якщо юрист-бакалавр набрав прохідні бали з ЗНО в юридичну магістратуру тоді й тільки тоді він вступає до юридичної магістратури.

2. Юрист-бакалавр набрав прохідні бали з ЗНО в юридичну магістратуру.
=> Отже, юрист-бакалавр вступає до юридичної магістратури.

Ч. Пірс демонструє реалізацію абдукції, індукції та дедукції. Застосування абдукції: результат – ці діти хворіють коронавірусом; правило – усі діти з цього класу хворіють коронавірусом; випадок – ці діти з цього класу.

Застосування індукції: випадок – ці діти з цього класу; результат – ці діти хворіють коронавірусом; правило – усі діти з цього класу хворіють коронавірусом.

Застосування дедукції: правило – усі діти з цього класу хворіють коронавірусом; випадок – ці діти з цього класу; результат – ці діти хворіють коронавірусом.

Чарльз Пірс з'ясовує місце абдукції серед умовиводів: «... дедукція доводить, що щось повинно бути, індукція показує, що щось справді існує, а абдукція просто передбачає, що щось може бути» [9, с. 189]. Умовиводи засно вано на ідеї, яка впливає з гіпотези: абдукція створює або пропонує гіпотези, дедукція відображує розвиток гіпотези, а індукція перевіряє припущення [12, с. 370]. У цьому їх відмінність. Абдукція формує пояснювальні гіпотези, тож це виключно логічна операція, за допомогою якої впливають нові ідеї, бо індукція визначає тільки значення, а дедукція виокремлює наслідки з гіпотези. Абдукція перетворює загальне правило з універсального твердження на одну з подій, на факт, що мав місце бути. Отже, абдукція конкретизує загальне правило.

Метою абдукції є визначення взаємовідносин між «випадком» та «правилом», а тому для абдукції необхідне переформулювання припущень, віднесених до ситуації, та пошук їх у певному контексті. З точки зору Ч. Пірса, дедукція зводиться до застосування загальних правил до окремих випадків, індукція – це виведення правила з випадку та результату, у той час як абдукція має справу з тим, як правило проявляє себе як причину в конкретному випадку.

Справді, абдукція, на відміну від індукції та дедукції, приводить не тільки до можливих висновків, а слугує специфічним пошуком для наукових гіпотез у поясненні наявних фактів [13]. Таким чином, це доводить, що абдукція, коли є цікава обставина, яка пояснюється припущенням, стає випадком певного загального правила, і так підтверджує це правило.

Проблема розвитку науки полягає не у простому накопиченні фактів, а в знаходженні та формуванні загальних і початкових законів, які можуть дедуктивно розвивати приватні й конкретні закономірності, як це демонструють термодинаміка чи теоретична фізика [12]. Кожен науковець спостерігає

інтерсуб'єктивно засвідчені і бажано відтворювані факти, оскільки з великої кількості обґрунтованих прямим спостереженням суджень про властивості одиночних об'єктів і феноменів приходиться до висновку про загальні властивості. Так і з'являються наукові дослідження, теорії та відкриття.

Узагалі задачі, які стосуються логіки, визначають у Ч. Пірса не тільки предмет його вивчення, а ще й дають особливе місце в класифікації науки, яке представлено у схемі: математика – філософія – феноменологія – нормативні науки – метафізика [12]. Ч. Пірс справедливо зауважує, що логіка покликається займатися структурами, які відображають стан речей у світі, мати справу з істинністю явищ. Вивченням реальності займається не логіка, а саме філософські науки. У роботах Чарльза Пірса було продемонстровано, що перед логікою постають завдання надання алгоритмів та обґрунтування нового знання у спеціальних науках. Через це пошук схем вираження стає головною метою логіки Пірса. Він стверджує, що схеми приросту знання не можуть бути суто дедуктивними.

«Абдукція, – пише Пірс, – завжди починається з фактів, а не з будь-якої конкретної теорії, але спонуканням до застосування абдукції має слугувати почуття, що певні аномальні факти необхідно пояснити теорією» [9, с. 192]. Ч. Пірс наполягав на тому, що гіпотезу повинно бути сформульовано в питальній формі та мати екстремальну перевірку. Абдукція відповідає за народження гіпотези і включає в себе дві стадії: зародження пояснювальних гіпотез та вибір однієї з них для перспективного пояснення даного явища. Головна риса абдукції – її ризикованість, тому що дослідник самостійно на свій розсуд вибирає із ряду припущень одне адекватніше. А для цього вибору необхідна наявність «дослідницького чуття». Як знання шахових правил не забезпечує майстерність шахіста, так і знання логічних правил не забезпечує ефективного мислення дослідника. Таким чином, абдукція наближається до евристичних методів міркування.

А. С. Боброва акцентує увагу на схожості форми абдукції з теорією питань та відповідей [5]. Вона встановила, що подібність абдукції до теорії питань та відповідей має зовнішній епістемологічний характер: переслідування аналогічних цілей (задоволення нашої потреби в інформації, у якій ми зацікавлені) [5]. За поверхневою подібністю лежать глибинні відмінності у способі досягнення мети: питання покликані роз'яснювати певні моменти шляхом надання інформації, а абдукція відображає хід формування гіпотези для раніше не з'ясованих фактів). Така різниця підкреслюється і їх логічними схемами.

Відомо, що *modus ponens* має таку структуру: якщо A – істинне й $A \rightarrow B$, то і B – істинне.

1. $A \rightarrow B$.
2. A – істинне.
3. Отже, B – істинне.

Обернення цього модусу виглядає так: $A \leftarrow B$, B – істинне, отже, істинність A ймовірна. Ця ж схема від факту до вірогідної його причини:

1. Спостерігається деяке явище P.
2. P можна пояснити можливими причинами H_1 , або H_2 , або H_3 , ... або H_n ,
3. З усіх наведених можливих причин H_1 , або H_2 , або H_3 , ... або H_n , найбільш вірогідною є H_1 .

Отже, є підстава думати, що H_1 є причиною явища P.

Таким чином, процес абдукції складається з трьох етапів: результат – причина – пояснення. Звідси визначення: абдукція – це логічна операція, за допомогою якої вводиться нова ідея; H_1 є причиною явища P, тобто йдемо від істинності наслідку до істинності пояснюючої його причини [8, с. 420].

Оскільки Ч. Пірс наполягає на тому, що абдукція є процесом формулювання пояснювальної гіпотези, він приділяє багато уваги саме визначенню терміна «пояснювальна гіпотеза». Вчений формулює три методологічні вимоги до пояснювальних гіпотез: 1) гіпотези повинні пояснити не лише емпірично спостережувані факти, але і факти безпосередньо не спостережені й такі, що верифікуються побічним шляхом; 2) гіпотези мають бути сформульовані як інтеррогативне твердження, тобто вміщувати певне питання, на яке слід відповісти в ході дослідження; 3) гіпотези повинні мати властивість перевірюваності [1].

Спосіб абдуктивного міркування починається з аналізу встановлених фактів або явищ, які не знаходять пояснення за допомогою наявних наукових законів і теорій, потім здійснюється пошук прийнятих гіпотез (інколи у формі припущення), які підтверджуються й обґрунтовуються зростаючим числом релевантних емпіричних даних.

Абдукція може застосовуватися в різних сферах життя, де відбувається пошук нового знання, у тому числі й у роботі слідчого.

Аналіз художньої літератури показує, що основні етапи абдуктивного методу чітко представлено в детективних творах. За традицією, діяльність слідчих аналізують за допомогою дедуктивного або гіпотетико-дедуктивного методу. Однак завдяки застосуванню абдукції хід міркувань пояснюється й деталізується.

В оповіданні Артура Конан Дойла «Берилова діадема» розповідається про те, що банкір Олександр Холдер звернувся за допомогою до Шерлока Холмса в зв'язку з тим, що в його домі зникла фамільна коштовність – берилова діадема. Холдер вважав, що бериліву діадему викрав його син Артур, бо вночі, коли

коштовність зникла, саме в руках свого сина він бачив цю діадему. Шерлок Холмс уточнив коло можливих підозрюваних: у домі на той час були – сам господар, його син Артур, племінниця господаря Мері та покоївки. Шерлок Холмс розкриває хід своїх думок: «Мій старий принцип розслідування полягає в тому, щоб виключити всі явно неможливі припущення. Тоді те, що залишається, є істиною, якою б неправдоподібною вона не здавалася. Міркував я приблизно так: звичайно, не ви віддали діадему. Отже, залишається тільки ваша племінниця і покоївки. Але якщо в крадіжці замішані покоївки, то навіть ваш син погодився взяти відповідальність на себе. Для такого припущення немає підстав. Ви говорили, що Артур любить свою двоюрідну сестру. І я зрозумів причину його мовчанки: він не хотів виказати Мері. Тоді я згадав, що ви застали її біля вікна і що вона знепритомніла, побачивши діадему в руках Артура. Мої припущення перетворилися на впевненість».

Традиційно аналіз наведеного міркування проводився за дедуктивною схемою: аргументація Шерлока Холмса побудована за *modus tollendo ponens* розділово-категоричного силогізму [14, с. 180]. Але тут явно застосована абдукцію. Є факт – крадіжка берилової діадеми. Висуваються припущення, яких декілька (множина підстав). Далі виключаються всі явно слабкі припущення. Залишається найбільш імовірне. «Тоді те, що залишається, є істиною, якою б неправдоподібною вона не здавалася», – каже Шерлок Холмс. Простежуються всі три етапи: результат – можливі причини – пояснення вибору однієї з причин [4, с. 125–126].

Схожа ситуація спостерігається при аналізі повісті Артура Конан Дойла «Собака Баскервілів». Сам автор вкладає в уста головного героя свого детективного твору – Шерлока Холмса – твердження про те, що його метод – дедукція. Однак міркування сищика, знову ж таки, будуються за методом абдукції. Для того щоб зробити висновок, детектив повинен провести довге розслідування, у ході якого Холмс приходять до думки, що існування містичного року фамілії, не є правдою. Під час розслідування треба спиратися на факти, а не легенди. Холмс спирається на візуальні дані, висуває припущення, відкидає слабкі, залишаючи найсильніше: факти допускають лише одне пояснення. Шерлок Холмс будував пояснювальні гіпотези [1, с. 40].

Оповідання Артура Конан Дойла «Спілка рудих» традиційно аналізується крізь призму дедуктивного методу [15, с. 452–453], але знайомство з методом абдукції свідчить про застосування саме цього методу, а не дедукції.

В оповіданні розкасується, що до Шерлока Холмса звертається Джабез Вілсон із проханням допомогти йому розібратися в одній історії. Джабез Вілсон володів невеликим ломбардом, де працював сам разом із помічником Вінсентом Сполдінгом, який, прочитавши в газеті оголошення про те, що

«Спілка рудих» пропонує легку та високооплачувану роботу рудоволосим людям, вмовив свого господаря відповісти на нього. Господар успішно пройшов співбесіду і отримав робоче місце через рудий колір його волосся. Джабез Вілсон протягом кількох тижнів приходив на роботу, де займався переписуванням Британської енциклопедії, за що отримував високу платню. А одного разу він отримав повідомлення, що спілка розпалась.

Шерлок Холмс швидко здогадався, що історія зі «Спілкою рудих» переслідувало єдину мету – на кілька годин щодня усувати з дому господаря. Яка ж користь у його відсутності?

Герой оповідання А. Конан Дойла спочатку буде суто умовний силіогізм:

1. $a \rightarrow b$

2. $b \rightarrow c$

$a \rightarrow c$

1. Якщо працівник наймається за половину оплати, його цікавить щось інше, а не гроші.

2. Якщо працівника не цікавлять гроші, то треба шукати, у чому його інтерес.

Отже, якщо працівник наймається за половину оплати, то треба шукати, у чому його інтерес.

А пошук мотивів Вінсента Сполдінга йде за методом абдукції:

1. Спостерігається явище Р.

2. Р можна пояснити можливими причинами H_1 , або H_2 , або H_3 .

3. З усіх наведених можливих причин H_1 , або H_2 , або H_3 найбільш вірогідною є H_3 .

Отже, є підстава думати, що H_3 є причиною явища Р.

Шерлок Холмс має факт, до якого треба знайти підставу. Холмс окреслює можливі підстави, аналізує їх, відбирає найбільш вірогідну. По-перше, можна припустити любовний роман, але в домі немає жінки. По-друге, працівника можуть цікавити в домі цінності, але вони відсутні. По-третє, Вінсент Сполдінг зацікавлений у чомусь, що знаходиться поруч із конторою. Отже, його цікавило щось поза межами будинку. Але що? Упритул до контори розташовані міський і приміський банки. Легко припустити, що за час відсутності господаря робився підземний хід в іншу будівлю.

Г. І. Рузавін вказує, що один із сучасних дослідників нарахував в оповіданнях Артура Конан Дойла про Шерлока Холмса близько 217 випадків застосування абдукції [1, с. 42]. Сам письменник словами головного героя каже, що в його роботі немає ніяких таємниць, бо факти допускають лише одне пояснення.

Припущення, що базуються на абдукції, регулярно зустрічаються і в медичній практиці. У науці абдукція використовується для відкриття як емпірич-

них законів, так й теоретичних. Абдукція дає новий ключ пояснень багатьох сторін практичної та інтелектуальної діяльності людей.

Ряд науковців критикує саму структуру абдукції Пірса, вважаючи, що немає розумного зв'язку між фактами і гіпотезами [16]. На таку критику відповів сам Пірс: «Вірно, що різні елементи гіпотез були в нашій голові раніше. Але ідея з'єднати їх разом ніколи не приходила в голову до того, поки випадково не з'явилась нова пропозиція наших мислень» [9, с. 190].

Цікавість до абдукції, як і до інших моделей пошуку наукових істин, актуалізується [17–19]. Проведення аналізу та уточнень поглядів Пірса переконує в доцільності його пропозиції застосовувати метод абдукції.

Висновки. Абдуктивне міркування застосовується не лише в повсякденному мисленні, а й у науковому пізнанні та інших сферах діяльності, пов'язаній з пошуком істини. Абдукція недостатньо застосовується не тому, що метод не алгоритмізований або не до кінця розроблений, а з причини того, що метод абдукції невідомий як фахівцям-практикам, так і науковцям.

Що стосується сучасних досліджень абдукції, то їм не вистачає аналізу евристичних методів, за допомогою яких здійснюється пошук пояснювальних гіпотез. Відкриття не виникає спонтанно, йому передують тривала попередня робота мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вступ до сучасної юридичної логіки за ред. М. І. Панов, В. Д. Титов. Харків: Ксилон, 2001. 198 с.
2. Логіка : підручник / за ред. В. Д. Титова. Харків: Право, 2005. 208 с.
3. Щербина О. Ю. Логіка та юридична аргументація : монографія. Київ: Видав. – поліграф. центр «Київський університет», 2013. 303 с.
4. Невельська-Гордєєва О. П. Абдукція як умовивід прояснення. *Юридична аргументація. Логічні дослідження* : монографія / за ред. О. М. Юркевич. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2015. С. 121–127.
5. Цалін С. Д. Логічний словник-довідник. Харків: Факт, 2006. 400 с.
6. Невельская-Гордеева Е. П., Шестопап С. С. Особенности применения умозаключений по аналогии в судебной аргументации. *Территория новых возможностей*. 2016. №2. С. 76–84.
7. Заєць О. В. Абдукція у логіці. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/Абдукція_у_логіці (дата звернення: 2.02.2022).
8. Невельская-Гордеева Е. П. Абдукция как логический метод поиска истины. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология»*. 2014. Т. 27 (66). №3. С. 418–423.

9. Pierce Ch. Collected Papers, vols. 1–6 (1931–1935), Vol.V, № 146. URL: <https://colorysemiotica.files.wordpress.com/2014/08/peirce-collectedpapers.pdf> (дата звернення: 08.021 2022).
10. Данильян О., Дзьобань О. Інформаційні засади права як елемента соціокультурної реальності. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2022. 1 (52). С. 11–26.
11. Аристотель. Об истолковании. *Сочинения: в 4 т. Т. 2.* Москва: Мысль, 1978. С. 91–116.
12. Schleifer R., Vannatta J. The Logic of Diagnosis: Peirce, Literary Narrative, and the History of Present Illness. *The Journal of Medicine and Philosophy.* 2006. Vol. 31, Issue 4. P. 363–384.
13. Nevelska-Hordieieva O. P., Danilyan V. O., Nesterenko K. V., Finin H. I. Sophisms in the history of legal argumentation. *Revista Notas Históricas y Geográficas.* 2021. No 27. P. 290–314.
14. Хоменко І. В. Еристика: мистецтво полеміки : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 192 с.
15. Росомаха З. Р. Проведення розслідувань шляхом застосування дедуктивних умовиводів. *Теорія та практика сучасної юриспруденції: матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. Вип. 04/2021, м. Харків, 25 грудня 2021 р.).* Харків, 2021. С. 452–453.
16. Рузавин Г. И., Финн В. К. Абдукция. URL: <https://gtmarket.ru/concepts/7145> (дата звернення: 08.01 2022).
17. Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій: монографія / О. Г. Данильян та ін. ; за ред. О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2020. 344 с.
18. Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. *Вісник Національної академії правових наук України.* 2010. №2. С. 28–39.
19. Невельская-Гордеева Е. П., Шестопап С. С. Логические основания судебного доказывания. *Территория новых возможностей.* 2015. №4 (31). С. 136–143.

REFERENCES

1. Panov, M. I., Titov, V D. (2001). Vstup do suchasnoyi yurydychnoyi lohiki. Kharkiv: Ksyron [in Ukrainian].
2. Lohika : pidruchnyk / za red. V. D. Tytova. (2005). Kharkiv : Pravo [in Ukrainian].
3. Shcherbyna, O. YU. (2013). Lohika ta yurydychna arhumentatsiya: monohrafiya. Kyuyiv: Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr «Kyuyivs'kyu universytet» [in Ukrainian].
4. Nevel's'ka-Hordyeyeva, O. P. (2015). Abduktsiya yak umovyvid proyasnennya. *Yurydychna arhumentatsiya. Lohichni doslidzhennya: Monohrafiya / za red. O. M. Yurkevych.* 2-he vyd. pererob. i dopov. Kharkiv: Pravo, 121–127 [in Ukrainian].
5. Tsalin, S. D. (2006). Lohichnyy slovnyk-dovidnyk. Kharkiv: Fakt [in Ukrainian].

6. Nevel'skaya-Gordeyeva, Ye.P., Shestopal, S. S. (2016). Osobennosti primeneniya umozaklyucheniy po analogii v sudebnoy argumentatsii. *Territoriya novykh vozmozhnostey – Territory of new opportunities, issue 2*, 76–84 [in Russian].
7. Zayets', O. V. (2018). Abduktsiya u lohitsi. *Velyka ukrayins'ka entsyklopediya*. URL:[https://vue.gov.ua/Abduktsiya u lohitsi](https://vue.gov.ua/Abduktsiya_u_lohitsi) [in Ukrainian].
8. Nevel'skaya-Gordeyeva, Ye.P. (2014). Abduktsiya kak logicheskii metod poiska istiny. *Uchenyye zapiski Tavricheskogo natsional'nogo universiteta im. V. I. Vernadskogo Seriya Filosofiya. Kul'turologiya. Politologiya. Sotsiologiya – Scientific notes of the Taurida National University. VI Vernadsky Series Philosophy. Culturology. Political science. Sociology, Vol. 27 (66), issue 3*, 418–423 [in Russian].
9. Pirs, Ch. (1958). Sbornik statey. *Vol. V, issue 146*. URL: <https://colorysemiotica.files.wordpress.com/2014/08/peirce-collectedpapers.pdf>.
10. Danyl'yan, O., Dz'oban', O. (2022). Informatsiyni zasady prava yak elementa sotsiokul'turnoyi real'nosti. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: filosofii, filosofia prava, politolohiia, sotsiolohiia – Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law University. Series: philosophy, philosophy of law, political science, sociology, 1 (52)*, 11–26. [in Ukrainian].
11. Aristotel', (1978). Ob istolkovanii. *Sochineniya v 4 tomakh. T. 2. Moskva: Mysl', 91–116* [in Russian].
12. Shleyfer, R., Vannatta, D. (2006). Logika diagnostiki: Pirs, literaturnyy rasskaz i istoriya nastoyashchego zabolevaniya. *Zhurnal meditsyny i filosofii: forum bioetiki i filosofii meditsyny – Journal of Medicine and Philosophy: Forum of Bioethics and Philosophy of Medicine, Vol. 31, issue 4*, 363–384.
13. Nevel'skaya-Khordiyeeva, O. P., Danilyan, V. O., Nesterenko, K. V., Finin, H. I. (2021). *Sophisms in the history of legal argumentation. Revista Notas Históricas y Geográficas, issue 27*, 290–314.
14. Khomenko, I. V. (2001). Istoriya: mistetstvo polemiki: Navch. posib. Kyiv: Yurinkom Ínter [in Ukrainian].
15. Rosomakha, Z. (2021). Provedennya rozsliduvan' shlyakhom zastosuvannya deduktyvnykh umovyvodiv. *Teoriya i praktika suchasnoy yurisprudentsii: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Vipusk 04/2021, Khar'kiv*, 452–453 [in Ukrainian].
16. Ruzavin, G. I., Finn, V. K. (2022). Abduktsiya. URL: <https://gtmarket.ru/concepts/7145> [in Russian].
17. Suchasne suspil'stvo, lyudyna, pravo v umovakh hlobal'nykh transformatsiy: monohrafiya / za red. O. H. Danyl'yana (2020). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
18. Danyl'yan, O. H., Petryshyn, O. V. (2010). Problema vzayemovplyvu pravovoho vykhovannya derzhavotvorchoho protsesu: ukrayins'ki realiyi. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi pravovykh nauk Ukrayiny – Bulletin of the National Academy of Legal Sciences Of Ukraine, issue 2*, 28–39 [in Ukrainian].
19. Nevel'skaya-Gordeyeva, Ye.P., Shestopal, S. S. (2015). Logicheskiiye osnovaniya sudebnogo dokazyvaniya. *Territoriya novykh vozmozhnostey – Territory of new opportunities, issue 4 (31)*, 136–143 [in Russian].

Невельская-Гордеева Елена Петровна, кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры философии, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

Карнаушенко София Дмитриевна, курсант группы 05-21-01 Институт подготовки юридических кадров для Службы безопасности Украины, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

ЛОГИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ АБДУКЦИИ КАК МЕТОДА ПОСТРОЕНИЯ ВЕРСИЙ

Статья посвящена исследованию основных моментов применения абдукции. Абдукцию Ч. Пирса пытаются трактовать как логическое рассуждение, отвечающее за создание объяснительных гипотез. Абдукция – поиск отдельного фактора, объясняющего причинные явления. Процесс абдукции состоит из трех этапов: результат – причина – объяснение. Анализ художественных произведений показывает, что ряд рассуждений, традиционно рассматривавшихся как дедуктивные, оказываются абдукцией. Абдукция недостаточно применяется, поскольку остается неизвестной как специалистам-практикам, так и ученым.

Ключевые слова: абдукция, метод, умозаключение, структура метода, гипотеза.

Nevelska-Hordieieva Olena Petrivna, PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

Karnayshenko Sofiya Dmitrievna, cadet group 05-21-01 Institute of Legal Personnel Training for the Security Service of Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

THE LOGICAL ESSENCE OF ABDUCTION AS A METHOD OF CONSTRUCTION OF VERSIONS

The article is devoted to the study of the main points of abduction. Pierce's abduction is tried to be interpreted as a logical reasoning, which is responsible for creating explanatory hypotheses. Abduction – the search for a single factor that explains the causal phenomenon. the process of abduction consists of three stages: result – cause – explanation. Analysis of works of art shows that a number of considerations that have traditionally been considered deductive are abductions. Abduction is not used enough, as it remains unknown to both practitioners and scientists.

Keywords: abduction, method, reasoning, structure of method, hypothesis.

